CAROLI LINNÆI MED. DOCT. MUSA CLIFFORTIANA FLORENS HARTECAMPI 1736...

Karl : af Linné, Adolf : van der Laan, M. Hoffman

Digitized by Google

Vlricco Drugge

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CAROLI LINNÆI
MED: DOCT.

MUSA
CLIFFORTIANA

FLORENS

HARTECAMPI 1736

PROPE HARLEMUM.

LUGDUNI BATAVORUM,
MDCCXXXVI.

Digitized by Google

Ut floreant Muſæ!

NOBILISSIMO CONSULTISSIMOQUE

VIRO

D. GEORGIO CLIFFORT,

Juris Conſulto.

S. P. D.

Carolus Linnæus.

Inter omnes ingenuas artes, quæ animum, ſenſus, atque hominum vitam oblectant & reficiunt, primam tenere Botanicen, pluribus TIBI, VIR NOBILISSIME, *demonſtrare ſuperfluum foret.* TU *enim is es, qui animum delaſſatum ſeverioribus occupationibus atque negotiis recreas infinita plantarum, e cunctis orbis terrarum angulis collectarum, varietate.* TU, *qui præter alios probe cognoveris, quanta amœnitate ac jucunditate, quanta-*

Google

que utilitate præ cæteris artibus Botanica cenſeri poſſit; inter Magnates facile unicus es, qui haud ullis ſumtibus parcens, amœniſſimum prædium TUUM plantis, rarò aut vix ullibi in toto Belgio reperiundis, exornas. TU denique is es, quem præ reliquis, quibus Res Botanica cordi eſt, Flora ditavit floribus Muſæ; Muſæ inquam, quam producentem flores, in Europæis mundi partibus, nulli, niſi Principum pari, natura unquam conceſſit. Flores emiſit primum hæc planta Viennæ in Horto Principis Eugenii, *dein Carolsruhæ in Horto* Principis Badendurlacenſis, *tertium Lipſiæ in Horto* Boſiano, *quartum in prædio TUO, amœniſſimo illo Muſarum ac virtutum receptaculo. TUUM igitur erit, Floram, ut facis, Tibi porro conciliare, atque artis Botanicæ Cultores, inter quos nomen meum profiteor, valido patrocinio TUO tueri. Interea TE etiam atque etiam rogo, ut pro facilitate atque humanitate TUA, quam jam tamdiu expertus ſum,* Muſam, *non meam, ſed* Cliffortianam, *hoc eſt TUAM, brevi commentario a me illuſtratam, accipere non dedigneris. Vale VIR NOBILISSIME & me measque Muſas favore TUO proſequi perge. Dabam Lugdun. Bat.* 1736. *Febr.* 20.

IN-

INTRODUCTIO.

NON OMNIS FERT OMNIA TELLUS dixit quondam admodum concinne Virgilius, idque in proverbium redegit poſteritas; quod ſane, ſi non de aliis obtineret plantis, certe de *Palmis* verum eſſet, quarum nullam tulit unquam Europa Sylveſtrem vel Spontaneam.

Mira & præ reliquis ſingularis eſt hæc PALMARUM familia, quæ ſi ipſam plantam ſpectes, nec arbor, nec frutex, nec ſuffrutex, nec herba eſt. Si ſtaturam conſideres, nullas hiſce gratiores reperias. Si in hybernaculis inſtructiſſimis vegetabilia rariora deſideres, nulla his nobiliora occurrant. Si fructus ſuaves & delicatiſſimos ac utiliſſimos requiras, nullos a Deo T. O. M. humano generi magis neceſſarios conceſſos fuiſſe facile fatearis. Si theoriam generum apud omnes ſummoſque Botanicos reſpicias, omnino confuſam, mancam & imperfectam videas. Si flores examines ſingulari & vix explicabili ſtructura eos gaudere patebit, ut non mirum ſit, quod vix ullus Syſtematicus vaſtiſſimam hancce Palmarum ſylvam intrare unquam auſus fuerit.

Nos, quibus civitates Palmarum adire non contingit, unicum modo civem examinare volumus, qui præſens ſeſe offert, *Muſa* dictum. Muſa, inquam, planta iſta, quæ omnes Peregrinatores in admirationem traduxit, noſtrum in præſenti Subjectum erit; illaque ipſa planta quæ hocce tempore in *Horto*, ſi quis alius inſtructiſſimo, Nobiliſſ. & Generoſiſſ. D. D. GEORGII CLIFFORTII *Hartecampiano* flores egregie protulit.

In ea examinare animus eſt *ſingularem* iſtum *florendi modum*, quo ab omnibus in univerſum plantis diverſiſſima

eſt, ut eo dato facilius intelligi queat Palmarum reliquarum indoles. *Quidquid* de planta noſtra *Indiæ utriuſque luſtratores* ſcriptis communicarunt, in brevi compendio tradam, nec meum erit determinare num hæc fuerit ARBOR VETITA PROTOPLASTIS? num iidem hujus FICUS FOLIIS nuda ſua texere corpora? num hæc fuerit DUDAIM? num hæc fuerit UVA E TERRA PROMISSA a duobus viris tranſportata? num hæc fuerit PHOENIX ANTIQUORUM? num hæc veterum SAPIENTUM INDIÆ CIBUS, nec ne? Ego hæc & ſimilia modo proponam, rationes verò Hieroglyphis & Philologis explicandas relinquam.

I. NOMINA.

NOmina hujus plantæ varia, antequam aliquid de proprietatibus ejus dicamus, exhibere tenemur; ea enim ſi pereunt, perit & cognitio rerum. Si quæ planta unquam pluribus inſignita fuerit nominibus, ſane hæc noſtra talibus ſuperbit, verum ea omnia recenſere vanum fore judicamus, modò primaria, a Botanicis tradita, colligere placet, ne numerus eorum in infinitum excreſcat.

Nomen ſelectum. 1. *Nomen* quod reliquis præferimus & rectius impoſitum judicamus, eſt ſine additamento

M U S A,

Cujus Synonyma diſtinguimus in ea quæ Syſtematici, dein Deſcriptores, tum quæ variæ Gentes nobis reliquere nomina. Superſedimus recenſere *nomina* iſta infinita *Peregrinatorum*, quæ ſingulari induſtria, nec ſine immenſo labore in FLORA ſua JAMAICENSI *pag.* 189. 190. 191. 192. redegit *Illuſtriſſ. D. D. Hans* SLOANE, ad quem

quem Lectorem, talia nomina deſiderantem, remittimus.

2. *Syſtematici*, ut pauci fuere, qui plantam hanc examinarunt, ita etiam pauca ſint nomina ab illis impoſita, ut: *Synonyma Syſtematicorum omnia.*

Musa. *Cæſalp. plant.* 82.

Musa fructu cucumerino longiori. *Plum.* gen. 24. tab. 34. *Boerh. ind.* II. 171.

Musa caudice viridi, fructu longiore falcato anguloſo. *Sloan. flor.* 189. *hiſt.* II. 141.

Musa quæ javanenſibus Pyſang. *Act. Lipſ.* 1734. p. 171.

Ficoides ſeu Ficus indica, longiſſimo latiſſimoque folio, fructu longiſſimo, Muſa ſerapionis dicta. *Herm. lugd.* 256. *Kigg. beaum.* 21. *Comm. malab.* 28.

Hinc videre eſt, quod recentiſſimi Syſtematici & quidem primarii nomen iſtud *Muſæ* reliquis antepoſuere.

3. *Deſcriptorum* autem primariorum nomina adponimus ut quemcumque ad manus habeat curioſus Lector evolvere, & de planta noſtra conſulere queat: *Synonyma Authorum veterum & recentior.*

Musa *Serap. Avicenn.*
Matth. dioſc. (venet. 1583.) 202. I:
Dod. hiſt. (belg.) 1417.
Tabern. hiſt. II: 495.
Cluſ. exot. 229.
Munt. phyt. 2. hiſt. 26.
Sterb. critic. tab. 4.
Rauw. itin. 59.
Lob. obſ. 639.
- - - arbor. *Bauh. hiſt.* I: 148.
Dalech. hiſt. 1839.
Raj. hiſt. II: 1374.
- - - Serapionis *Lob. hiſt.* (belg.) 273.

Digitized by Google

\- - - ſeu Ficus indica Acoſtæ. *Dalech. app.* 11.
\- - - Pacovera Theveti *Dalech. hiſt.* 1840.
\- - - æ affinis altera. *Bauh. pin.* 508. §. 13.
Mauz. *Alp. ægypt.* 81.
Pacoera *Marcgr. braſ.* 137. (edit. 1648.)
Bacoba & Banana. *Piſ. braſ.* 75. (edit. 1648.)
Banana *Raj. hiſt.* 11: 1575.
Pacovera americana. *Bauh. hiſt.* 1. 150.
Pala *Plin. lib.* 2. cap. 6.
Bala *Rhed. malab.* 1. p. 17. t. 12. 13. 14.
Pysang *Meiſt. orient.* 81.
Platanus *Ovied. itin.* hiſt. 8. cap. 1.
Palma humilis, longis latiſque foliis. *Bauh. pin.* 507. §. 11.
\- - - - æ ſpecies pumila, quæ Muſas fert. *Geſn. hort.* 270. b.
Ficus indica, fructu racemoſo, folio oblongo. *Bauh. pin.* 508. §. 1.
\- - - - indica ramoſa, foliis & fructu ampliſſimis, Muſa arabibus dicta. *Plukn. alm.* 145.
\- - - - Linſchottani. *Bauh. hiſt.* 1. 151.
\- - - - cujus foliis pro papyro utuntur Turcæ. *Bauh. pin.* 19. §. 6.
Dudaim. *Scheuchz. phyſ. ſacr.* tom. 2. tab. 89. (edit. belg.)
Arbor foliis ampliſſimis, fructu cucumeris forma. *Bauh. pin.* 508. §. 17.

Nomen vernaculum.

4. *Vernaculum* nomen nullum habent Belgæ, contenti nomine Javanenſi,

Pisang, vel
Piçang, ſeu
Pissang,

Quod non natura, ſed adoptatione belgicum in tantum ſa-

factum eſt, ut apud omnes Hortulanos, ex conſenſu dantis & accipientis, valeat.

5. *Gentes* & Nationes diverſæ, ut linguis ita & nominibus hujus plantæ differunt: potiora & vulgatiſſima in medium proferamus. *Nomina variarum Gentium.*

α. Hebræis *Dudaim.*
Græcis *Phyximilon.* Æschylo.
Latinis *Margarita.*
Portugallis *Pacoeira.*
Anglis *The Platane tree.*
Suecis *Thet Foerbudna trædet.*

β. Japonensibus *Baſo* Kæmpf.
Sinensibus *Pacquo.*
Congis *Quibua-aquitiba.*
Bengalis *Quelli.*
Javanis *Pieſang.* seu *Gardange* Drak.
Bramanis *Kely.*
Malabaris *Bala.*
Ceylonensibus *Kehelghaha.* Herm. mus. Zeyl. 70.

γ. Guineensibus *Bananas.*
Æthiopibus *Inninga.*
Mauritanis *Gemez.*
Insulanis Thomæ *Abella.*
Ægyptiis *Mauz.*

δ. Americanis *Pacquovere.*
Brasiliensibus *Pacona.*

6. *Etymologias* quoque omnes, quæ Scriptores tradidere, quum neque in animo habeamus recenſere, neque poſſumus, modò nominis generici recepti, ut ſelecti, rationem habebimus. *Etymologia nominum genericorum.*

α. Musæ vocabulum ab Ægyptiis (§. 5.) & *Arabibus* omnium primò mutuatum fuiſſe dubium non eſt; cum au- *Etymologia Musæ.*

autem Botanici fere omnes in conſuetudine habuere nomina plantis imponenda e Græca vel Latina lingua deſumere, atque peregrina ex aliis linguis oriunda nomina diſpungere, aliaque in eorum locum ſubſtituere, neceſſe erit, ut aut rejiciatur hocce nomen, vel alia introducatur etymologia.

β. Quo minus nomina mutentur, eo minorem pariunt exercitatis diu in arte Viris difficultatem; hinc, ad evitandam talem innovationem, potius derivarem nomen Muſæ cum Franciſcano iſto, quem ridet Garzias (apud Cluſium), a Dea iſta veterum Musa, cum Sapientes (Muſarum ſemper cultores) apud Indos plantæ noſtræ fructu vivere aſſueverunt, teſte *Plinio*. Vel, ſi hæc non omnibus placeret, a Botanico antiquo, *Muſa* dicto.

γ. Perpetuum non modò eſt in Botanicis, ſed facile etiam in omnibus aliis ſcientiis, in Phyſicis, Phyſiologicis, Therapeuticis &c. ut Viri de ſcientia aliqua bene meriti in ſua arte reddantur celebres, per ea quæ ſtrenue peregerint; idem etiam in Botanicis per tot retro ſecula ſervatum novimus, ubi tot egregii Viri, pro ſummo ſuo, & per totam vitam impigerrimo labore, modò obtineant vilis plantæ a ſe derivatum nomen. Heu leve pretium pro tanto labore, ſed quam gratum accipienti! plantæ enim quotannis pereunt, ſed etiam quotannis revireſcunt, & ſuavem ſpirant celebris Botanici alicujus nomen. Hinc non prætereundam cenſeo memoriam Medici & Botanici inter primos Celeberrimi Antonii Musæ, de *Betonica* clari, qui quidem olim ab Auguſto ſtatua Romæ ornatus erat, ſed hæc dudum periit; planta autem noſtra nomen tanti viri gerat, quamdiu orbis perſiſtat, evertantur enim urbes & munimenta, deleantur regna, marceſcant ſtatuæ, hæc autem quamdiu aliquis de plantis ſollicitus ſit, nomen Muſæ exhibebit.

Pa-

Palæ autem nomen a Plinio receptum non melius videtur ipſo nomine Muſæ ab Ægyptiis mutuato, cum illud ſine omni dubio a Bala (§. 5.) tranſpoſito B in P, ortum fuiſſe liqnet. *Etymolog. Palæ.*

Ficus, Platanus, Palma &c. cum dudum aliis plantis ſint impoſita, heic loci examinanda non veniunt.

II. THEORETICA.

7. Syſtematicos, ſi evolvamus omnes, paucis eorum notam fuiſſe plantam noſtram apparet, nec niſi a ſolo Cæſalpino, Rajo, Plumierio & Boerhaavio deſcriptam, vel allegatam. *Claſſes & ordines in variis Syſtematibus.*

Claſſes duplicis generis apud Botanicos occurrunt, Naturales ſcilicet & Artificiales, quorum artificiales ſuccedaneæ ſunt naturalis methodi, quæ dudum incepta, neque tamen abſoluta eſt, forte nec per longam diem erit. Neceſſariæ itaque nobis ſunt methodi artificiales dictæ, donec naturalis videat tandem lucem.

Inſeramus itaque *Muſam* noſtram ſingulis ſyſtematibus a fructificatione datis, ut Curioſus plantarum contemplator ſciat, quo eam referre debet. Eſt itaque in Syſtemate

Cæsalpini Arbor Baccifera.

§. *Monoſperma.*

Morisoni Heteroclita.

§. *Loculamentis ternis.*

Raji Arbor caudice ſimplici.

§. *Folio lato.*

Hermanni Arbor Pomifera.

§. *Umbilicato polypyreno fructu.*

Boerhaavii Arbor Monocotyledon.

§. *Palma.*

Knau-

Knautii *Patr.* Arbor.
§. *Pomifera.*
Tournefortii Anomala polypetala.
§. *Calyce in fructum abeunte.*
Rivini Irregularis dipetala.
§. *Pericarpio carnoſo.*
Ruppii Irregularis dipetala.
§. *Pericarpio carnoſo.*
Knautii *Fil.* Dipetala.
§. *Difformis.*
Magnolii Arbor calice interno tantum,
§. *Dipetalo flore.*
Nostro Polygamia.
§. *Monoecia.*
Naturali Palma.
§. *Spatha compoſita, ſpadice ramoſo.*

Claſſis Naturalis. Palmarum claſſi inſeruimus Muſam noſtram. Quæ tamen claſſis cum a nullo ſatis exacte conſtructa ſit, parum divagari cogimur, ut hoc modo ad eam rectius dignoſcendam viam ſternere poſſimus.

Palma eſt nomen pro generico a veteribus omnibus, imo etiam a recentioribus pluribus, ut Plumierio & aliis, aſſumtum. Sed ſi florendi fructificandique maximam in hac familia diverſitatem conſideremus, cum Clariſſ. *Pontedera* ex hac non modo unicum genus conſtrui debere, ſed longe plura ſtatuimus, quod idem in Liliis, Graminibus, Filicibus, Muſcis & Fungis dudum factum novimus, quæ ſingula apud veteres unico conſtabant genere, noſtro autem tempore vaſtiſſimas plantarum claſſes conſtituunt.

Dubium apud plures fuit, omninoque negatum, quod *Muſa* ad familiam Palmarum referri ullo modo deberet, & ob eandem cauſam etiam Plumierius, qui reliquas omnes Palmas ſub eodem genere conjunxerit, ex hac noſtra diverſiſſi-

ſiſſimum conſtruxerit: hinc inquirendum judico omnium primò in attributa communia & characterem claſſicum, ut exinde appareat, qualis & quanta inter Palmas cum Muſa intercedat affinitas.

Qui Palmarum Flores Fructuſque examinare non dedignabitur, maximam in his videbit cum *Plumierio* (gen. p. 10. 1. & 2.) partium omnium diverſitatem, alias ſcilicet Mares, alias feminas, alias Hermaphroditos; in aliis Baccas; in aliis Nuces; in aliis Flores monopetalos, in aliis polypetalos, in aliis verò apetalos; ut primo intuitu nulla methodo, ſecundum nulla â fructificatione principia unquam conjungi poſſe, cum *Commelino* facile quis crederet. Sed adeat mecum AMENTACEORUM Florum familiam, a Tournefortio optime inſtitutam, & in ea non minorem partium harum obſervabit diſcrepantiam. E. gr.

GENUS	COROLLA	STAMINA	PERICARPIUM
Salix	nulla	duo	capſula
Myrica	nulla	quatuor	conus
Corylus	nulla	octo	nux
Carpinus	nulla	viginti	conus
Populus	integerrima	octo	capſula
Betula	quadrifida	quatuor	conus
Alnus	quadrifida	quatuor	conus
Fagus	quinquefida	decem	capſula &c.

tamen optime a ſolo Calyce Amentaceo, ſub eadem claſſe & comprehenſas eſſe & debere, ambabus largiatur manibus. Hoc idem in Palmis fieri poſſe non dubitamus, ſi modo partium fructificationis omnium genuinum inſtituamus examen, maximeque ſi calycem (ſub quo comprehendo Spatham & Spadicem, quibus omnes gaudent) examinemus.

Digitized by Google

Spatha nobis eſt calyx membranaceus a latere ſecundum longitudinem dehiſcens.

Spadix verò receptaculum fructificationum commune e pedunculo productum, ad baſin ſemper ſimplex, pluribus floribus, ſecundum longitudinem varie annexis, inſerviens. Hinc ſequens propono Syſtema.

Claſſis Palmarum.

CLASSIS PALMARUM.

Ordines hujus claſſis quatuor conſtituimus. A. B. C. D.

Ordo primus. *A.* Spatha *unica*, *ſimplex*. Spadix *ſimpliciſſimus*.

1. ARUM. vide *Characteres* noſtros *Naturales* ſub *Gynandria Polyandria*.
2. CALLA. vide *Char. Nat.* ſub *Gynandria Polyandria*.
3. ACORUS. vid. *Char. Nat.* ſub *Hexandria Monogynia*.

Ordo ſecundus. *B.* Spatha *unica*, *compoſita*. Spadix *ramoſiſſimus*.

1. CHAMEROPS. *Chamæriphes.* Pont. X.

CAL: *Spatha* univerſalis, compreſſa, ſemibifida.

COR: tripartita. *Petalis* ovatis, acutis, erectis, apice inflexis, coriaceis.

STAM: *Filamenta* ſex, ſubulato-compreſſa, baſi leviter cohærentia, corollâ breviora. *Antheræ* lineares, didymæ, adnatæ interiori parieti filamentorum.

PIST: *Germina* tria, ſubrotunda. *Styli* totidem diſtincti, breviſſimi, perſiſtentes. *Stigmata* acuta.

PER: *Baccæ* tres, globoſæ, uniloculares.

SEM: ſolitaria, globoſa.

CO-

Digitized by Google

2. CORYPHA. *Codda-pana.* HM. III: 12.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita.
COR: tripartita. *Petala* ovata, obtuſa, patentia.
STAM: *Filamenta* ſex, ſubulata, corollâ longiora. *Antheræ* adnatæ.
PIST: *Germen* ſubrotundum. *Stylus* ſubulatus, brevis. *Stigma* ſimplex.
PER: *Bacca* globoſa, magna, unilocularis.
SEM: unicum, oſſeum, magnum, globoſum.

3. ELATE. *Katovindel.* HM. III: 22.
Maſculini flores in eadem cum femininis planta.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita.
COR: tripartita. *Petala* ſubrotunda.
STAM: *Filamenta* tria, ſimplicia. *Antheræ* adnatæ.
Feminini flores in eadem cum maſculinis in ſpadice mixti.
CAL: communis cum maſculinis.
COR: tripartita. *Petala* ſubrotunda, parva, perſiſtentia.
PIST: *Germen* ſubrotundum. *Stylus* ſubulatus, parvus, perſiſtens. *Stigma* acutum.
PER: *Drupa* ſubovata, cum acumine.
SEM: ſolitarium, ovatum, ſulco exaratum.

4. COCCUS. *Tenga.* HM. I: 1-4.
Hermaphroditi flores in eadem cum femininis planta.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita.
COR: tripartita. *Petala* ovata, acuta.
STAM: *Filamenta* ſex, ſimplicia, longitudine corollæ. *Antheræ* oblongæ, incumbentes.
PIST: *Germen* vix manifeſtum. *Stylus* brevis, craſſiuſculus, obſcure trifidus. *Stigma* obſoletum.
PER: abortiens.

Feminini in eodem cum hermaphroditis ſpadice.
CAL: communis cum Hermaphroditis.
COR: tripartita, minutiſſima.
PIST: *Germen* ovatum, deſinens in *Stylum* ſubulatum, brevem. *Stigma* tripartitum.
PER: coriaceum, maximum, ſubrotundum, obtuſe trigonum.
SEM: *Nux* maxima, ſubovata, acuminata, trivalvis, obtuſe trigona, baſi tribus foraminibus pervia: Nucleo cavo.

5. CARYOTA. *Schunda-pana.* HM. I: 11.
Maſculini flores in eadem cum femininis planta.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita.
COR: tripartita. *Petala* lanceolata, concava.
STAM: *Filamenta* plurima, corollâ fere longiora. *Antheræ* lineares.
Feminini in eodem cum maſculinis ſpadice.
CAL: communis cum maſculinis.
COR: bipartita. *Petala* acuminata, minima.
PIST: *Germen* ſubrotundum. *Stylus* acuminatus. *Stigma* ſimplex.
PER: *Bacca* ſubrotunda, unilocularis.
SEM: duo, magna, oblonga, hinc teretiuſcula, inde plana.

6. PHOENIX. Kæmpf. 697. t. 2.
Maſculini flores in diverſa a femininis planta.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita.
COR: tripartita. *Petala* ſubovata, concava, obtuſe mucronata, coriacea, ſurrecta.
STAM: *Filamenta* tria, craſſiuſcula, ſubrotunda. *Antheræ* breviſſimæ, lanuginoſæ.
PIST: *Germinis* rudimentum.

Fe-

Feminini eodem modo quo maſculini prodeunt.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita.
COR: duplex, exterior brevior.
PIST: *Germen* ovatum. *Stylus* ſubulatus, brevis. *Stigma* acutum.
PER: *Bacca* ovata, unilocularis.
SEM: unicum, ſubovatum, ſulco longitudinali exaratum.

7. BORASSUS. mas, *Ampana*. HM. I: 10.
femina. *Carim-pana*. HM. I: 9.

Maſculini flores in diverſa a femininis planta.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita, *ſpadicem* amentaceum imbricatum, proferens.
COR: tripartita. *Petala* ovata, concava.
STAM: *Filamenta* ſex, craſſiuſcula. *Antheræ* craſſiores, ſtriatæ.
Feminini flores eodem modo quo maſculini prodeunt.
CAL: *Spatha* univerſalis, compoſita, *Spadicem* amentaceum imbricatum, proferens.
COR: tripartita. *Petala* ſubrotunda, parva, perſiſtentia.
PIST: *Germen* ſubrotundum. *Styli* tres, parvi. *Stigmata* ſimplicia.
PER: *Bacca* ſubrotunda, obtuſa, duriuſcula, unilocularis.
SEM: tria, ſubovata, compreſſa, diſtincta, filamentoſa.
OBS. plures quidem recenſent Horti Malabarici ſcriptores, quæ hujus ordinis ſunt: cum autem deſcriptiones imperfectæ in aliqua parte ſint (licet inter omnes deſcriptores eos perfectiſſimos agnoſcamus) reliquas potius excludere, quam incertas adponere volumus.

Digitized by Google

Ordo tertius. C. SPATHÆ *plures*, *ſimplices*, *partiales*, *caducæ*; SPADIX *ſimpliciſſimus*, *communis*.

1. MUSA *. Plum. gen. 34.

Hermaphroditi feminini in eodem ſpadice cum reliquis.

CAL: *Spathæ* partiales, ſimplices, deciduæ.

COR: *Petalum* erectum, ligulatum, baſi connivens, apice truncatum, quinquedentatum.

Nectarium monophyllum, cordatum, concavum, acuminatum, petalo brevius, extrorſum flexum.

STAM: *Filamenta* ſex, ſubulata, corollâ dimidio breviora, quorum quinque erecta, ſextum patens. *Antheræ* nullæ, niſi ſoli ſexto filamento unica.

PIST: *Germen* maximum, trigonum, incurvum, infra receptaculum floris. *Stylus* cylindraceus, longitudine petali. *Stigma* capitatum, obtuſe ſexfidum.

PER: *Bacca* maxima, oblonga, latere inferiori gibba, trilocularis.

SEM: rudimenta plura.

OBS. intra corollam ſæpe tria foliola alia adponuntur.

Hermaphroditi maſculini ſupra femininos poſiti.

CAL: ut in prædictis.

COR: ut in prædictis.

STAM: *Filamenta* ut in prædictis. *Antheræ* lineares, erectæ, longitudine petali.

PIST: *Germen* oblongum, corollâ non majus. *Stylus* cylindraceus, longitudine ſtaminum. *Stigma* obſolete ſexfidum.

PER: abortiens.

2. CANNA *: vide *Charact. Natural.* §. 2.

3. COSTUS. *Tſiana-kua.* HM. XI: 8.

CAL: *Perianthium* monophyllum, trifidum, erectum, æquale, coloratum, perſiſtens, parvum.

COR:

COR: *Petala* tria, lanceolata, calyce multoties longiora, erectiuſcula.
Nectarium monophyllum, ovatum, planum, e medio reflexum, maximum.
STAM: *Filamentum* lineari-lanceolatum, intra nectarium, reflexum. *Anthera* adnata.
PIST: *Germen* infra receptaculum. *Stylus* lanceolato-linearis, longitudine ſtaminum. *Stigma* obtuſum.
PER: *Capſula* ſubrotunda, coronata, trilocularis, trivalvis.
SEM: plura, triangularia.

4. CURCUMA †. *Manja-kua*. HM. XI: 10.
CAL: *Spathæ* plures, ſimplices, partiales, caducæ. *Perianthium* nullum.
COR: monopetala. *Tubus* anguſtus. *Limbus* tripartitus: *laciniis* lanceolatis, patentibus, ſinu altero magis dehiſcentibus.
Nectarium monophyllum, ovato-acuminatum, laciniis petali majus, ejuſdemque ſinui patentiori inſertum.
STAM: *Filamenta* quinque, quorum *quatuor* erecta, linearia, ſterilia: *quintum* autem intra nectarium, lineari-petaliforme, apice bifido. *Anthera* adnata.
PIST: *Germen* ſubrotundum, infra receptaculum floris. *Stylus* filiformis, longitudine ſtaminum. *Stigma* ſimplex, uncinatum.
PER: *Capſula* ſubrotunda, trilocularis, trivalvis.
SEM: plurima.

5. AMOMUM. *Elettari*. HM. XI: 5. *Inſchi*. HM. XI: 12.
CAL: *Spathæ* plures, ſimplices, partiales, imbricatæ.
COR: monopetala. *Tubus* brevis. *Limbus* tripartitus: *laci-*

Digitized by Google

ciniis oblongis, media majori, ſinu huic oppoſito patentiori.

Nectarium monophyllum, lacinias petali vix ſuperans, ejuſdemque ſinui majori inſertum.

STAM: *Filamentum* unicum, oblongum, petaliforme. *Anthera* adnata.

PIST: *Germen* ſubrotundum, infra receptaculum floris. *Stylus* filiformis, longitudine ſtaminis. *Stigma* obtuſum.

PER: coriaceum, ſubovatum, trigonum, triloculare, trivalve.

SEM: plura.

OBS. Elettari dicitur vulgo *Cardamomum*, ut Inſchi *Zingiber*.

6. IRIS. vide *Char. Natur.* §. 29.
videtur omnino hujus proſapiei planta, ut & Iridi affines proximæ.

Ordo quartus. *D.* SPATHÆ *plures ſimplices, lineares, propriæ, perſiſtentes.* SPADIX *ſimpliciſſimus, communis.* STAMINA *duo.*

Genera hujus ordinis plura ſunt, quæ in *Syſtemate Naturæ* ſub Gynandria Diandria recenſuimus, eorumque definitiones in *Characteribus* noſtris *Naturalibus* trademus.

Hæ omnes plantæ adeo inter ſe affines ſunt, ut niſi vim ſummam naturæ inferre quis velit, ad diverſas claſſes trahere nequeat: conveniunt enim facie, radice carnoſa, caule ſimplici, foliis oblongis, fructificationibus inter Lilia & Gramina intermediis, viribus leviter aromaticis & aphrodiſiacis.

E.

Digitized by Google

Genera ad quæ a Syſtematicis relata fuit.

8. Ad quam claſſem in variis Syſtematibus relata fuerit vel referri poſſit Muſa noſtra, in antecedentibus (§. 7.) dictum eſt. Supereſt itaque dicere ad quæ genera Syſtematici hanc amandarunt: quum autem hæc e ſynonymis (§. 2.) facillime colligi queant, de ea re non multæ nos detinebunt verborum ambages. Convenere enim omnes in proprio & diſtincto ei aſſignando genere, exceptis modo *Hermannianis*, qui cum MESEMBRYANTHEMIS (*Ficoidibus*) noſtram commiſcuerunt.

III. GENUS.

9. *Genus* Plantæ omnis tum abſolutum dicitur, cum tali charactere inſignitum ſit, quali a reliquis omnibus diſtingui queat. Tribus modis dari characteres antea (F. B. 186.) diximus, *Naturales* ſcilicet, *Eſſentiales* & *Artificiales*. Exhibebimus itaque eos ſingulis tribus hiſce modis, ut ex iis eum ſibi quis eligat, quem velit.

Character Naturalis.

Naturalem a numero, figura, ſitu & proportione omnium partium fructificationis deſumtum characterem dedimus (pag. 14.). Heic autem recenſere volupe erit omnes notas ſecundum quatuor prædictas dimenſiones, in fructificatione noſtræ plantæ obvias.

MUSA ſub *Spatha* communi, perſiſtente, duplices flores *hermaphroditos* fert, quorum inferiores *feminini*, ſuperiores verò *maſculini* ſunt.

*. *Hermaphroditi feminini.*

CAL: *Spathæ* plures, ſimplices, alternæ, partiales, ovato-oblongæ, plano-concavæ, coriaceæ, coloratæ, caducæ.

Perianthium nullum: cujus loco *Germen.*

COR: inæqualis, ringens: *Labium ſuperius* conſtituente Petalo, *inferius* verò Nectario.

Petalum unicum, ligulatum, inferne connivens, ſuperne planum, erectum, truncatum, quinquedentatum, denticulis revolutis.

Nectarium monophyllum, cordatum, naviculare, compreſſum, apice acuminato & inflexo, intra ſinum petali receptaculo inſertum, ſeſſile, horizontaliter extra petalum, quo dimidio brevius, reflexum, pellucidum.

STAM: *Filamenta* ſex, receptaculo inſerta, quorum *quinque* intra petalum poſita, petaloque dimidio breviora, erecta, parallela, ſubulata. *Antheræ* his nullæ.

Sextum autem filamentum, intra nectarium enatum, reliquis & nectario duplo longius, ſubulatum, horizontaliter cum nectario patens.

Anthera linearis a medio filamenti ad ſummitatem uſque utrinque excurrit, ſterilis.

PIST: *Germen* omnium maximum, longiſſimum, obtuſe triquetrum, lateribus inæqualibus, gibbum verſus alterum latus, ſeſſile, infra receptaculum floris poſitum.

Stylus cylindraceus, erectus, longitudine petali.

Stigma capitatum, ſubrotundum, leviter compreſſum, obſolete ſexfidum.

PER: *Bacca* maxima, oblonga, hinc gibba, coriacea, trilocularis.

SEM: plurima, receptaculo columnari adfixa.

*. *Hermaphroditi maſculini.*

CAL: *Spathæ* prædictis ſimillimæ, ſed ſuperiores, pauloque coloratiores.

COR: ut in prædictis omnino.

STAM: *Filamenta* ſex, receptaculo inſerta, omnia longitudine petali, erecta, parallela, ſubulata. *Antheræ* lineares, didymæ, e medio filamenti ad apicem uſque e pariete interiore excurrentes. PIST:

Digitized by Google

PIST: *Germen* oblongum, ſubteres, rectum, ſeſſile, infra receptaculum floris, corollâ minus.
Stylus cylindraceus, erectus, longitudine petali.
Stigma capitatum, obſoletum, prædicto minus.
PER: abortit.
SEM:

10. *Eſſentialis* vero Character, ſeu qui unicam alteramve notam continet, qua ſola, primo intuitu diſtingui poſſit, in hac noſtra variis modis & quidem facillimo negotio conſtrui poteſt, cum a reliquis omnibus plantis, quoad fructificationem magnopere differat. E. gr. *Characteres eſſentiales.*

e Sexu.

MUSA eſt vegetabile duplici flore hermaphrodito inſtructum, altero feminæ, altero maris muneri apto.

e Calyce.

MUSA eſt vegetabilium genus flore incompleto, germine infra corollam diphyllam poſito.

e Corolla.

MUSA eſt vegetabilium genus corollâ diphylla ringente, petalo quinquedentato ligulato & nectario naviculari.

e Staminibus.

MUSA eſt vegetabile flore hexandro, altero antheris inſtructo, altero iis deſtituto.

e Piſtillo.

MUSA eſt vegetabile floris piſtillo ſimplici, ſtigmate obſolete ſexfido, ſubrotundo, ovario in aliis abortiente, in aliis fertili.

e Pericarpio.

MUSA eſt vegetabile, cujus Pericarpium eſt bacca trilocularis, oblonga, hinc gibba, inde recta.

Digitized by Google

e Seminibus.

MUSA eſt vegetabile, cujus ſemina vix unquam fecunda reperiuntur vel propagationi apta.

Characteres artificiales.

11. *Artificiales* autem *Characteres* duos modo adponam, quos apud Syſtematicos reperio, utroſque tam completos, ut iis modo ſolis perſiſtentibus, ab omnibus aliis longe diſtinctiſſima ſit Muſa noſtra.

PLUMIER gen. 24.

MUSA *eſt plantæ genus flore polypetalo anomalo. Floris petalum ſuperius ſcaphulæ inſtar excavatum ineſt, & in ſummitate trifidum; anterius vero concavum, interius tandem peltatum, foliolisque duobus anguſtis & acuminatis ſtipatum. Calyx autem abit in fructum cucumeriformem, mollem, carnoſum, cute obtectum, in tria veluti loculamenta diviſum, in quibus apparent ſeminum quædam veluti rudimenta.*

BOERHAAVIUS Ind. 11. 171.

MUSA. *Flores & fructus in racemo poſiti, vagina includuntur, ut in Palma.*
Flos polypetalus anomalus, apici ovarii innatus.
Ovarium, cucumerinum, molle, triloculare, edule, ſeminibus fœtum, tuba longa, apice globoſo inſtructum.

Præter Horum Duorum, de re herbaria optime meritorum definitiones, nullas apud authores legi vel obſervavi.

Hallucinationes Authorum circa genus.

12. Ex datis Characteribus (§. 9. 10. 11.) ſequitur quid reſpondendum ad dubia circa genus hujus plantæ paſſim apud authores obvia.

Palmæ

Palmæ generis ſpeciem propugnant alii, alii negant; cum autem Palma poſthac non genericum, ſed claſſicum haberi debeat nomen, controverſia hæc vana erit.

Muſam a Palmis longe diſtinctiſſimam eſſe proclamarunt plurimi, alii proximam eſſe judicarunt. Ex dato Syſtemate (§. 7.) cum Medico ſummo Ind. H. L. B. 11: 171. ad Palmas, a veteribus & recentioribus ſic dictas, proxime accedere concludimus.

Meſembryanthemi ſeu Ficoidis (quæ Synonyma ſunt) ſpecies facta fuit (§. 8.) Muſa noſtra, cum quo tamen genere nulla intercedit affinitas, ut patebit conferenti:

CALYX	in *Meſembryanthemo* eſt Perianthium quinquepartitum.
	in *Muſa* verò Perianthium nullum.
COROLLA	in *Meſembr.* æqualis, multipartita.
	in *Muſa* ringens, diphylla.
STAMINA	in *Meſembr.* numeroſiſſima.
	in *Muſa* tantum ſex.
PISTILLUM	in *Meſembr.* quinquefidum, tenue, acuminatum.
	in *Muſa* autem ſimplex, capitatum.
PERICARPIUM	in *Meſembr.* capſula calyce circumdata.
	in *Muſa* vero Bacca nuda.

Concluſio: quæ flore & fructu differunt, non ſunt conjungenda: per conſequens nec Muſa & Meſembryanthemum.

Ficus ſpeciem inepte admodum fecere veteres, fructificationis principii ignari, neque opus ideo erit ut argumentis, a fructificationis principio deſumtis, eorum ſententiam deſtruamus.

13. *Genus* itaque *Muſæ* diſtinctiſſimum eſt ab omnibus aliis notis, nec ulli adeo affine, quin facillimo diſtingui queat. *Genus naturale demonſtratur.*

queat negotio. Proxime quidem accedit ad *Cannam* & *Amomum*, ſed quantum etiam ab hiſce differat, ex datis characteribus (pag. 14. & 15.) patet.

Nomen genericum demonſtratur.

14. *Nomen* etiam MUSÆ omnibus aliis præferri judicamus, & cum ſit *Synonymum* FB. 244. *antiquiſſimum* FB. 242. *officinale* FB. 241. a *Dea* FB. 237. vel *Botanico* FB. 238. aſſumtum, retineri debere conſtat. Falſa vero & erronea ſunt *Palma* FB. 254. *Ficus* FB. 214. *Pala* FB. 229. *Margarita* FB. 230.

IV. SPECIES.

Deſcriptio ſubjecti ſecundum partes plantæ.

15. *Deſcriptio* plantæ noſtræ florentis ſequens eſt.

Radix ſubrotunda, carnoſa, annulis nonnullis diſtincta, filamentis plurimis inſtructa, ~~ſpithamas duas fere longa~~, exterius fuſca, interne alba, aquoſo-ſubdulcis.

Truncus eſt *Culmus* altitudinis humanæ, teres, glaber, ſquamis imbricatis veſtitus, craſſitie in peripheria ad baſin ſpithamæ unius cum dimidia, ad apicem verò tantum unius. *Squamæ* iſtæ caulem involventes ſunt tunicæ craſſiuſculæ, apice mutilatæ, numero ſedecim ad viginti, inferiores exteriores, per gradus breviores, ſingulæ baſin ſuam intra inferiores occultant, ut nullibi nudus videatur culmus.

Folia culmum terminant, (cum primum erumpunt convoluta) numero ſæpius novem, ovato-oblonga, obtuſa, longitudine circiter humana, latitudine pedis unius, erecta, patentia, plana, lateribus leviter flaccida, integerrima, margine fuſco cincta, utrinque glabra & viridia, nervis tranſverſalibus, e linea longitudinali ad angulum rectum egredientibus. Nervi hi ubique æqualis craſſitiei, ſinguli ſpatio unius unguis inter ſe remoti, alterni ni-

minores, nec ſupra nec infra prominentes, reliquis fibris folii ſtrictiores; ramificationibus vaſorum nullis notata, inferne leviſſime & tranſverſaliter ſtriata ſunt folia.

Petiolus ſingulum folium ſuſtentans pedalis eſt, baſi vaginans, lateribus utrinque extenſis in membranam, palmaris latitudinis, ſuperne ſenſim teretior evadens, ſecundum longitudinem medii folii excurrens, ſuperna parte folii non conſpicuus, ſed inferna convexus & teretiuſculus exiſtens, ſecundum longitudinem ſuperne foſſa vel ſulco profundo exaratus, glaber.

Ultimus in planta petiolus totus membranaceus erat, in vaginam trium palmarum longitudinis enatus, latitudine vix palmæ unius, conſiſtentia diſci ipſorum foliorum, longitudinaliter connivens, erectus, viridis, perſiſtens. vid. Fig. 1.

Pedunculus intra ultimum petiolum vaginæformem enaſcebatur ſimplex, pedalis, teres, glaber, craſſitie pollicis humani, horizontaliter inclinans, ſenſim elongatus, varias Spathas, quibus involutus fuit tenellus, de die in diem deponens. Fig. 2. ad 6.

Spathæ hæ ſingulæ monophyllæ, æquales, alternæ, ovato-oblongæ, obtuſe acuminatæ, concavæ, coriaceæ, longitudine ſpithamæ unius cum ſemiſſe, latitudine palmæ unius, ſtriis longitudinalibus circiter quadraginta notatæ, poſt dehiſcentiam revolventes, deciduæ: quarum extima nullos includebat flores, & viridi-purpuraſcens erat: ſecunda, tertia, quarta & quinta purpureæ, externe rore cæruleſcente tinctæ, flores fertiles & fructiferos includentes; ſexta cum ſequentibus plurimis flores ſteriles & fructu deſtitutos exhibuit, colore conſimili picta (Fig. 6.). omnes a latere interno cute laxiori veſtitæ, quæ contractæ cum ſtriis longitudinalibus tranſverſim reticulatam efformant ſuperficiem internam.

Fructi-

Fructificationis deſcriptionem dedimus (§. 9.), pauca tantum ſequentia addemus.

Germina fertilium florum nonnulla receptaculo partiali, e latere pedunculi in ſemilunarem figuram (cavitate pedunculum reſpiciente) exſerto, inſident, ſeſſilia, æqualia, digito humano longiora, duplo verò craſſiora, obtuſe triangularia, de die in diem magis a pedunculo recumbente ſurſum curvata & diſcedentia. Fig. 3. 4. 5. a. a. a.

Petalum ligulatum, (forma petali ipſius floſculi ſemifloſculoſi Tournefortii, ſed erectum) truncatum, quinquedentatum, apice revolutum, alias erectum, germine brevius, flaveſcens. Fig. 3. 4. 5. b. b. 7. b. 10.

Nectarium e latere inter diviſuram petali prominens, albidum ſeu aquei coloris. Fig. 5. c. 7. c.

Filamenta ſex ſine antheris, apicibus fuſcis, in plurimis tamen iſtud intra nectarium poſitum longius reliquis evadit, ſed craſſitie coincidens, antherâ longitudinaliter ab apice ad medietatem extenſa & adnata gaudens. Fig. 5. g. 7. g.

Stylus, ut ſtamina, receptaculo inſertus, filamentis craſſior, longitudine petali. Fig. 4. 5. e. e.

Stigma craſſum & capitatum, ſubrotundum, apice leviter compreſſum, obſcure ſexpartitum, glutine quaſi flaccido obvelatum, horizontaliter diſſectum ſex diviſiones exhibens. Fig. 4. 5. f. f. 9.

Fructus tandem Bacca carnoſa evadit, cute coriacea obducta, oblonga, ſpithamalis, vix obſcure triangulata, a latere inferiori magis gibba, flava, pulpa flava & pingui plena, trilocularis, diſſepimentis ruffo-fuſcis, quibus ſeminum rudimenta, ubi coëunt, adnaſcuntur.

Flores ſteriles Fig. 8. differunt a deſcriptis, α quod ſerius prodeant, Fig. 6. & intra Spathas poſterius dehiſcentes.

β. quod

β. quod ſtamina omnia in iis æqualia ſint, Fig. 11. & longitudine corollæ, antheris fariniferis inſtructa. γ. quod germina petalum magnitudine non excedant, nec a pedunculo reflectantur, ſed abortiant, Fig. 8.

Ex dictis videre eſt, in quantum noſtra cedat proceritate, florum & fructuum ubertate, a planta in ſolo natali vegetante; nec non quanta intercedat florum in hac Palma differentia, utpote qui *alii & diverſi* in Actis Lipſienſibus 1735; *Alii* in Horto Malabarico; *Alii* in Plumierio; *Alii* in noſtra ſeſe exhibuerunt, de quibus plura in §. 26.

FIGURAM Muſæ varii dedere Authores, quorum alii feliciores, alii vero in depingendo rudes omnino fuere.

LAUDABILES figuræ occurrunt in

α. *Horto Malabarico* 1. Tab. 12. 13. 14. ubi optime depingitur, & quidem talis, qualis ſub dio in India naſcitur.

β. *Jonſtoni* figura laudatur a Sloaneo.

γ. *Sterbeek* ſuam ſecundum ſchema Horti Malabarici, ſed in compendium redactam, confecit.

δ. *Boymius* in *Fl. Sinic.* maxime laudabilem exhibet iconem.

ε. *Act. Lipſ.* 1735. depinxerunt plantam ut in Hybernaculis noſtris ſe offert.

PESSIMÆ autem & omnino erroneæ ſunt figuræ

α. *Thevetiana* Dalech. hiſt. 1840. Bauh. hiſt. 1: 151. folia ſagittata exhibet & racemos in eadem planta numeroſos; cum tamen integra ſint folia; & racemus ſemper unicus.

β. *Acoſtiana* Dalech. app. 11. folia inferne anguſtiora, ſuperne latiora cum racemo ad terram uſque propendente, ibique radices agente tradit; cum tamen folia

inferne latiora ſint, & racemus ipſis foliis longe brevior: abſit unquam radices emittens.

γ. *Linſchottiana* Bauh. hiſt. 1: 151. racemum ſpathis imbricatis tectum pingit, appendiculo neſcio quali, ad apicem efficto.

δ. *Kircheriana* Kirch. Chin. illuſt. p. 227. folia plantaginea, cum racemo monſtroſo, apice globum imbricatum ferente, proponit.

Species generis enumerantur. 16. *Species* hujus generis unica modò nobis nota eſt, e qua quinque diverſas conſtituit C. Bauhinus (§. 3.), ſeductus peregrinatorum imperfectis & erroneis deſcriptionibus.

Plumier præter noſtram, aliam tradit, quæ ab ipſo nominatur

MUSA *fructu cucumerino breviori*. Plum. gen. 24.

Sloane tertiam addit, vocatam

MUSA *humilior*, *foliis minoribus nigricantibus*, *fructu minimo erecto*. Sloan. Fl. jamaic. 193. quam deinde Illuſtriſſimus Author in Hiſt. jamaic. II: 148. cum du Tertre & Rajo *Cannæ* ſpeciem eſſe indicat.

Unde duæ tantum Authorum ſpecies, noſtra ſc. & Plumieriana, examinandæ veniunt.

Differentias inter ſpeciem propoſitam exhibet. 17. *Differentias* pro diſtinguenda planta iſta Plumieriana (§. 16.) a noſtra, ſequentes allegant Botanici: eæque ſunt:

α. *Planta* ipſa minor.

β. *Caulis* rubro colore aſperſus.

γ. *Folia* elegantiora, verſus apicem venis purpureis pluri-mis parallelis tranſverſalibus picta.

δ. *Fructus* minus anguloſus, minus incurvus, minus gratus, minus longus, odoratior.

18.

Digitized by Google

Differentiæ rejiciuntur.

18. Ex datis differentiis (17.) pro ſpecie diſtinguenda ſeligerem præſtantiſſimam; examinatis verò omnibus (17. α. β. γ. δ.) iſtis notis ne ullas reperio genuinas ſpecificas: conſiſtunt enim omnes in colore, ſapore, odore & magnitudine, quæ nullibi unquam ſpeciem perfecte determinarunt; nullibi enim vidi aliquas ſpecies diſtinctas, quæ non numero, figura, ſitu & proportione ſuarum partium diſtinctæ inter ſemet ipſas fuere.

Ratio cur differentia non componitur.

19. Hinc (18.) nullam trado differentiam ſpecificam, cum omnino perſuaſus ſim, quod hæ (16.) plantæ non ſint diſtinctæ ſpecies, ſed tantummodo variationes. Obſervatur etiam hæc variatio (17.) in Hybernaculis Nobiliſſ. D. D. CLIFFORTII, quæ omni hora potui adire, plantam conferre & examinare, ut de ea re dubitare nequeam, & vix alii mecum.

Excuſet itaque rigidus quivis Cenſor, quod conjungens haſce plantas, diſcedam a theoria iſta dudum a plurimis aſſumta, quæ e variationibus Species, e ſpeciebus Genera, e generibus Ordines conſtituit; cur non ex individuis Variationes?

Variationes Speciei.

20. *Variationes* quidem plures apud Authores occurrunt, ſed tam mancæ, tam leves & inanes, imo tam plane nullæ, ut vix microſcopio armatis ſenſibus, in planta licet maxima, obſervari queant; a ſapore & colore fructus deſumtas variationes, utpote nihil ad rem Botanicam facientes, non curo. Unicam itaque Variationem veram in noſtra Specie novi, cujus ſynonyma ſequentia ſunt.

MUSA. *Caule rubro maculato.*

MUSA fructu cucumerino breviori. *Plum. gen.* 24.

MUSA caudice maculato, fructu recto rotundo breviore odorato. *Sloan. flor.* 192. *hiſt.* II. 146.

FICUS indica ramoſa, foliis venuſtius venoſis, fructu minore. *Pluk. alm.* 145.

FICOIDES ſeu FICUS indica longiſſimo latiſſimoque folio, caule maculato, fructu minore. *Kigg. beaum.* 21.

Variatio ſub ſua ſpecie redigitur.

21. Hanc variationem (20) primum productam a ſolo natali differenti, ut fere omnes aliæ variationes, non dubito, licet deinde multiplicata aliquamdiu retineat indolem, qualia exempla infinita occurrunt in Regno Animali. Heic loci ſuperfluum foret multa loqui de notis ſpecies perfecte diſtinguentibus, deque iis, quæ variationes tantum conficiunt, neque loci ratio permitteret. Reſervamus itaque hanc ſcientiæ noſtræ partem in aliud tempus.

V. ATTRIBUTA.

Locus natalis, regio, provincia.

22. *Locus Natalis* Muſæ noſtræ primarius eſt per omnes regiones calidiſſimas Africæ & Aſiæ, licet hoc noſtro tempore etiam per Americam, uno verbo, per omnia loca calidiora vulgaris admodum ſit. Quibus autem in locis calor remiſſior eſt, in iis etiam rarius & difficilius prognaſcitur planta noſtra, ut in Japonia, ubi ſterilis & rara exiſtit teſtante Kæmpfero, & in Europa ubi nunquam ſub dio excrevit.

Americam nunquam inhabitaſſe Muſas noſtras ante quam hominum ſtudio & cura eo delatæ fuere, certos nos reddunt peregrinatorum itineraria. Dicunt enim Plantam hanc e *Guinea* omnium primum in Inſulas *Canarias* tranſportatam fuiſſe, inde verò in *Sanct. Domingam* Anno 1516. per *Thomam di Berlanga*, unde hocce tempore per totam fere *Americam* tranſplantata ſit.

Pe-

Peregrinatores Muſam noſtram in infinitis obſervarunt & detexerunt locis, e quibus potiora eligam. E. gr. in

Japonia	*Kempf.*	Guinea	*Linſchot.*	Guajana	*Leig.*
China	*Mandelſl.*	Æthiopia	*Hernand.*	Barbados	*Ligon.*
Java	*Drake.*	Angola	*Knivet.*	Mexico	*Purch.*
Malabar	*Rhede.*	Tripoli	*Rauwol.*	Braſilia	*Purch.*
Ceylona	*Hermann.*	Arabia	*Doff.*	Jamaica	*Sloane.*
Amboina	*Rumpf.*	Congo	*Mandelſl.*	Bermudis	*Johnſon.*
Molucca	*Middl.*	Gambia	*Jobſon.*	Cuba	*Purch.*
Siam	*Louber.*	Cap. Verd.	*Mandelſl.*	Inſ. S. Chriſt.	*Smids.*
Madagaſcar	*Lancaſt.*	Inſ. S. Thomæ	*Mandelſl.*	Inſ. latron.	*Pigafetta.*
Damaſco	*Bidulph.*				
Maldavia	*Pyrard.*				
Bengala	*Garzias.*				
Terra Sancta	*Lud. Rom.*				

23. Ex determinatis locis, ſi calculum ſubducamus, Muſam noſtram inter *gradus* 30. *latitudinis loci* utrinque ab æquatore ſeſemet continere debere obſervabimus, in *longitudine* verò *loci* nullis omnino circumſcriptam eſſe limitibus, ſed per totum globum terraqueum feliciſſime prognaſci. *Loci natalis latitudo & longitudo.*

24. Inter omnes tamen Regiones nulla eſt, quæ Muſæ noſtræ magis arrideat, quam ipſa *Braſilia:* hinc planta noſtra nec in Aſia, nec in Africa tam magna unquam evadit, ac in Braſilia, teſtante *Lerio*; ubi duplo major excreſcit quam in Syria, quod plurimi peregrinatores teſtantur. *Loci natalis clima, ſolum.*

Aërem calidiſſimum requirere Muſam ex Itinerariis itidem abunde liquet, idque confirmant ſuperius allegata loca, in quibus læte & jucunde vigere ſolet; hinc in Europam tranſlata vel frigore leviſſimo tacta, facillime læditur, quod plurima funeſta exempla teſtantur.

Solum autem, quod apud Indos amat, & in quo communiter creſcit, plerumque arenoſum eſt; ubi etiam ne quid deficiat, cineribus ſtercoratur. Nulla tamen

Digitized by Google

eſt planta, quæ ſummo calori reſiſtere poſſit, niſi ſufficienti aquæ copia irroretur.

Hortulani itaque ſolliciti eſſe debent, ut loca natalia feraciſſima Muſarum omni modo imitentur, gradu ſcilicet caloris, terræ qualitate, & aquæ copia; quod ſi facerent, nulli dubitamus, quin æque apud nos omni anno florerent, ac apud Indos. Si, e contra, ut aliæ plantæ, negligenter colatur, binos vix ſupervivat annos, quod *Muntingius* ſine dubio expertus fuerit, cum Muſam apud nos nunquam duos annos ſervari poſſe proclamat. Planta præſens poſtquam per aliquot annos ſine ullo amoris incitamento triſtem tranſegiſſet vitam, Nobiliſſ. Dom. POSSESSOR aliam diætam meditatus eſt, Quippe gradum caloris intendi juſſit, aquam quoque per vices ei majori copia concedi voluit. Quo facto ſpes EUM non fefellit, obtinuit enim mox flores iſtos diu deſideratiſſimos Muſæ. Gratulentur itaque ſibi Hortulani & plantarum Cultores, quod experimento & induſtria TANTI VIRI addiſcere potuerint, plantam hanc fruſtra coli in hypocauſto calidiſſimo abſque humore ſufficienti, qui per vices exhibendus eſt. Si enim ſat largâ aquæ copia plantam irrigare vellent, neque calore intenſiori eam fovere, certo certius peritura eſt.

Tempus florendi. 25. *Tempus florendi*, teſtantibus in India autopticis, nullum determinari poteſt certum: excreſcit enim, floret, fructumque fert indiſcriminatim omni anni tempore, ut flores & fructus apud Indos omni tempore haberi poſſint, qui in hiſce oris tam rari ſunt, ut in admirationem trahant omnem Europam.

Muſa noſtra eſt jam in ordine *quarta*, quæ unquam a ſeculis, quantum nobis conſtat, *in Europa* flores protulerit; floruit enim anno

α. 1731. *Viennæ* in Horto
Principis *Eugenii*.
β. 1732. *Carolsruhæ* in Horto
Principis *Badendurlacenſis*.
γ. 1733. *Lipſiæ* in Horto
Caſpar-*Boſiani*.
δ. 1736. *Hartecampiano* in Horto
Nobiliſſ. Georg. *Cliffortii* inter Harlemum & Lugdunum in Belgio ſito.

Planta præſens ex America in Hortum Cliffortianum tranſportata, per quinque fere integros annos ſat felix crevit, nulla tamen floris indicia per totum iſtud tempus obtulit: ſed ecce in ipſis auſpiciis hujus anni 1736, & quidem circa primum diem anni, racemum Spathis involutum protrudere incepit, idque tam cito, tam expedite, ut die 24. Januarii, deſideratiſſimos ſuos flores ſpectantium admirationi ſubjecerit. Flores hi non uno eodemque die luxuriarunt omnes, ſed per gradus & dies ſe invicem excepere, diverſæ indolis, diverſæ naturæ, ſecundum ſequens ſchema.

Spatha 1 *flores nullos continuit, cujus locus in figura* 2
2 --- IV. *qui viguere* januar. 28-30. *vide figuram* 3
3 --- VI. - - - - - - - - 24. 25. - - - - - 4
4 --- V. - - - - - - - - - 25 5
5 --- IV. - - - - - - - - - 25
6 --- V. - - - - - - - - - 30 - - - - - - - 6
7 --- III. - - - - februar. 1
8 --- III. - - - - - - - - - 2
9 --- III. - - - - - - - - - 4
10 --- V. - - - - - - - - - 5
plures Spathæ in promtu ſunt, quæ indies explicabuntur, floribus inſtructæ, ſed abortientibus.

Horum

Horum flores ſub Spatha 2da, 3ia, 4ta & 5ta a parte feminina perfecti fuere & fructiferi, reliqui omnes a parte maſculina completi, ſed abortientes.

Mores & proprietates. 26. MORES & proprietates ſingulares plantæ noſtræ ſi quis curioſus conſiderat naturæ ſpectator, vix in ulla alia, inter omnia nota vegetabilia, tam plura notatu digna reperiet, quam in hacce ſola & unica.

α. Mirum eſt, quod planta noſtra in Indiis *annuo* gaudeat *caule*, qui apud nos *per decem* & plures *annos* durat, nec facile perit ſi rite curetur, antequam flores & fructus, finem ſc. ultimum, produxerit.

β. Singulare eſt, quod hæc (ut *Aloë* iſta *maxima Americana* & *Corypha* pag. 11. quæ ultima triginta vel quadraginta annos requirit, antequam juſtam & ſeptuaginta pedum altitudinis ſtaturam nanciſci poſſit) *poſt* primam & *unicam* iſtam *floreſcentiam deſtruatur* & pereat. heu dura nimis & immiſericors Venus, quæ ſpecioſiſſimam gratiſſimamque noſtram Muſam, a prima copula, in primo puerperio, deſtruis, deles! heu durum Fatum, quod Muſas omnes ſemel modò florere concedis, mox deſtruis, ne vulgares nimis fiant & viles habeantur! unicum tantum das ſolatium, quod non penitus & radicitus extirpes, ſed e radicibus nova germina propullulare concedas.

γ. Curioſum erat videre, quod exacte eodem die, quo florum racemus prodibat e ſummitate, eodem momento e radice emergeret novus *Stolo*, quo planta hæc velut præſcia futuri fati, familiam conſervare ſtudet.

δ. Commune habet planta noſtra cum plurimis Palmis, quod *folia* e ſummitate tantummodo exſerat, inferiora contabeſcere ſinat, contra naturam aliarum arborum, quæ e gemmis folia ſua producunt. Hæc ſi conſideraverimus, videbimus Muſam, non modò noſtram, ſed Palmas fere omnes, cum Bulboſis plantis, & Aloë prædicta, ac Yucca exacte

exacte convenire; radix enim in hac planta, nuda elongatur ſupra terram, ut omnino herba ſit, non verò arbor dici debeat. Nulla enim inter herbas & arbores eſt differentia, quam quod arbor gaudeat ramis perennantibus & folia gemmis per hyemem includat; herba verò caule annuo, radice itaque loco gemmarum, inſtruatur. Defodias itaque caulem arboris in terram, ut radices ramulorum tantummodo ſupereminicant, & habebis Plantam perennem; perfodias Muſam ad folia uſque, habebis abſque controverſia ulla herbam bulboſam, bulbo imbricato more Lilii, licet hic oblongo inſtructam. Arbores deinde fere omnes *Muſcis* cauli inſidentibus ornantur, herbæ vix unquam, ut nec noſtra Muſa.

δ. *Caulis* Muſæ noſtræ totus quaſi e foliorum baſibus conſtare videtur, ut vix verè caulis dici queat. Hic in mentem venit ſententia Veterum, qui *Opuntiam* tantummodo foliis caule deſtitutis ſtatuebant, cum nos e contra ſolo caule ſine foliis ullis eandem deſcribimus, a *Cereo* ejuſdem cum Opuntia generis edocti. Quibus plantis certe nulli limites, ne quidem e caule unquam aſſignari poſſunt. Algæ autem plurimæ & inter has præſertim *Lemna foliis oblongis* (Lenticula triſulca aliis) perfecte tales ſunt plantæ, quæ e ſolis foliis ſine caule, dichotome impoſitis, conſtruuntur.

ε. Conſiderantes *Muſæ* noſtræ *Veſtitum* veneramur Omniſcientiam Creatoris, qui procul dubio ob duplicem rationem hanc tali modo defendere voluit Plantam. Calorem enim, nec frigus tam cito penetrare, ubi particulæ, lamellæ vel parietes a ſe invicem remotæ exiſtunt, quam ubi contiguæ ſunt, patet ex phyſicis. Sic Planta noſtra, calidiſſima inhabitans loca, hiſce lamellis munita videtur, ut eo facilius vi caloris intenſiſſimi de die reſiſtere poſſet, & nec, cum

E ſubita

ſubita mutatio ſit ſemper periculoſa, tam facile deſtruatur, ſed per aliquod tempus præſervetur, donec oriens ſol hoſtem depellat.

8. *Racemus* hujus Plantæ ſingulari modo ſeſe præbuit: Omnes fere pedunculi, flores ſuos, præſertim in hybernaculis, verſus feneſtram & meridianam plagam inflectunt, cum tamen hic e contra verſus boreali-orientalem plagam ſeſe incurvabat. Singulare erat, quemadmodum racemus reflectebatur a linea perpendiculari, ita flores feminini & fructus retroflectebantur ad eandem perpendicularem lineam. Singularis etiam erat racemi ſpecies: Flores enim nonnulli collocabantur ſimul & ſeſſiles ad latera pedunculi communis, inque denticulis alternis, ut in ſpica videre eſt. Spicam tamen dicere non poſſum, cum ſpatha ad ſingulum denticulum ponitur, quod in vera Spica nunquam contingit.

9. *Foliis* gaudet hæc Planta, inter omnes quas novimus, *ſimplicibus omnium maximis*, quæ ut in herbis, non autem arboribus, contabeſcunt, nec hyemem reſpiciunt, nec vere, nec autumno excreſcunt aut pereunt, ſed indifferenter omni anni tempore virent.

10. *Vaſa foliorum* e coſta longitudinali ***ad angulum rectum*** exeunt, cum in aliis communiter Plantis ad angulum acutum egrediantur. Quo canalis aliquis rectior, eo etiam facilior eſt humorum per illum propulſio; e contra eo difficilior, quo magis ab ea directione ad angulum rectum diſcedit. Hæc cauſa eſt, cur hæc planta intenſiore foveri debeat calore, qui humores vehementer diſtendere & propellere poteſt, ſine quo circulatio peragi nequit, ideoque etiam neceſſarius erit locus ejus natalis in calidiſſimis terræ regionibus.

11. *Corolla* calyce communiter coloratior eſſe ſolet: in

hac

hac Planta verò calyces iſti Spathacei elegantiſſime purpurei ſunt, corolla florum verò obſolete flaveſcens.

λ. Plantæ omnes in quacunque regione ſemper *Floribus* ejuſdem ſtructuræ gaudere ſolent, noſtra non item. *Plumierius* in AMERICA intra corollam a nobis deſcriptam inſerit tria petala, quorum unicum clypeiforme, ſubrotundum, apice bis emarginatum, duo reliqua verò linearia acuminata ſunt. *Hortus Malabaricus* in ASIA, petala iſta tria Plumieriana floribus fertilibus aſſignat, maſculinis verò denegat. *Acta Lipſienſium* in EUROPA calycem trifolium lanceolatum cum tribus petalis ſubrotundis concavis flori adſcribunt. *Noſtra* verò unico gaudet petalo, unoque nectario, tamen fertilis eſt. Qualis hæc mutatio & naturæ luſus?

μ. Inauditum omnino per totum regnum vegetabile eſt, quod Planta aliqua tam ſingularibus gaudeat *Sexûs* & floris attributis, qualibus Hæc. e. gr. α. Duplices flores Hermaphroditos, inter ſe diverſos, in eadem Planta nunquam vidimus, præterquam in hac ſola. β. Alii horum fecundi à parte feminina, alii verò à maſculina erant; ſed hi a parte feminina, illi verò a maſculina ſteriles; ergo alter flos erit mas, alter femina. γ. In hac itaque Planta ſingularis & ſine exemplo ſeſe offert ſpecies polygamiæ: conceſſum enim in ea eſt, ut duo diverſa conjugia inter ſe coire queant, & unica uxor maritis inanibus nupta amplectatur alterius feminæ maritos, cum mariti iſti cum uxore ſterili & inepta juncti ſint. δ. Si itaque his conceſſum ſit (γ) ut maritis & feminis connubium, neceſſe etiam eſſet, ut eodem tempore florerent, quemadmodum in omnibus aliis ſexu diſtinctis plantis fit, alias nulla fieri poteſt fecundatio; Hic autem floruere omnium primò feminini & poſtea maſculini; quod ſane mirum!

E 2 ν. Cum

Digitized by Google

ν. Cum primum legerim apud authores, quod *Semina* in hac Planta *deficerent* (*H: Mal:*), vel rudimenta eorum tantummodo adeſſent (*Plum:*), vix riſum tenere potui, certus D. T. O. nihil in caſſum creaſſe, nec ullam Plantam ullumve animalculum ſeminibus deſtituiſſe, æternamque hanc legem, & æterna fœdera vivis omnibus impoſuiſſe; cum autem viderim primi matrimonii, primorumque florum feminas maritorum ſuorum officio deſtitui, & maritos ſequentis thalami, ad poſſeſſa venire præceptaque gaudia ſeros, riſum tenui, & meridiana luce clarius intellexi, quod nulla ſemina perfecta unquam in hac ſpecie prodire queant, niſi plures Plantæ ſimul poſitæ eodem fere tempore florerent, vel altera per aliquot dies ſerius, ut una tum in alteram agere poſſet. Deinde Summus Conditor, quantam utilitatem humano generi adferret hæc Planta, optime prævidens, ſoli homini forte (ut Avium *Viſci.*) plantæ hujus e diſtanti propagationem commiſit, quæ licet ſeminibus deſtituatur, tamen a centum annis per totam Americam diſperſa eſt. Radix enim perennat, caulis verò ibi omni anno excreſcit, floret ac perit, &, etiam citra ullam floreſcentiam, novos ſtolones exerit, quibus multiplicari poteſt; poteſt itidem a radicibus ſeparatis in plures dividi.

ξ. Inter omnes quas vidi Plantas, in nulla tam *magna*, reſpectu floris, germina vel *Ovaria*, obſervavi unquam floribus anteceſſiſſe, ac in hac noſtra.

ο. *Staminum* ſtructura in floribus femininis maxime ſingularis eſt: Stamina ſcilicet ſex, aut æqualia, filamentis ſolis conſtructa; aut inæqualia, quinque filamentis erectis brevioribus, *ſexto* duplo longiori, antherâ polline ſterili, inſtructo; quæ in alia nunquam obſervata ſcio.

π. *Nectarium* in omnibus floribus femininis copioſiſſimum

mum continebat melleum nectar, aquæ conſiſtentia & colore, dulciſſimo ſapore, quod in verticillo primo (fig. 3.) a floribus abſorbebatur, in tertio, quarto & quinto (fig. 4. 5.) verò non item, ſed poſt diem incraſſabatur, conſiſtentiam & colorem humoris vitrei ex oculo referens; in floribus autem maſculinis nullus unquam aderat liquor. Quid ſibi vult melleus liquor in omni flore? quid hujus in animalibus analogon? cur reſorbebatur ubi fructus perfectior evaſit, in aliis non? cur ſolum ſtamen longiſſimum demergebatur in nectare?

ε. *Tempus florendi* ſingulare etiam erat: Verticilli enim ſecundus, tertius & quartus (Fig. 4. 5.) uno alterove die abſolvebant floreſcentiam, deinde mox corollam & ſtamina rejiciebant, e contra verticillus primus (Fig. 3.), qui, jure primogenituræ, primum florere debuiſſet, quaſi expectans ſeros maſculos, diu protraxit inſtitutas nuptias, & poſt actum factum calycis inſtar viridis coriaceam retinuit corollam & vivaciora protrudit germina, quorum ſpes matureſcendi certior nobis eſt.

Omnia quis referat, nil non laudabile vidi.

27. *Anatomicæ* obſervationes nullæ me detinebunt; quis enim cultro Anatomico, quod maxime carum haberet, concederet? Quis Muſæ, tam nobili fœtu gravidæ, non parceret? Sufficiat meminiſſe *Petiolorum* ſingularem ſtructuram: hi enim ſi oblique diſſecentur, apparebit eos conſtare tunicis longitudinalibus, intra ſe invicem poſitis, nec tamen contiguis, ſquamis tranſverſalibus itidemque a ſe invicem remotis intertextis, ut in eis cellulæ vacuæ, tanquam in Lithophyto iſto, Retepora dicto, conſpiciantur. *Obſervationes Anatomicæ & Microſcopicæ.*

Nec *Microſcopicas* obſervationes in herba omnium maxima adducam ullas; annotare modò liceat, quod, cum folium quoddam diſtrahatur, in conſpectum prodeant *Vaſa* innu-

Digitized by Google

innumera tenuiſſima, vix nudis oculis conſpicua, filis araneorum ſimillima, alba, parallela & tenacia.

VI. USUS.

Nos Europæi miramur, homines vivere poſſe ſine Cerere, ſed adeamus utramque Indiam, maximo incolarum numero gaudentem, & videbimus ejus ad palmeta vitam, ſine fruge valde felicem.

Palmæ enim gratis omnino & ſolo almæ naturæ munere conferuntur abſque aratro & labore, niſi laborem quis dicat, quod ſudorem vix movet. Kæmpf. Evolvamus de Cocco (pag. 11.) ſcriptores, & videbimus, quod ex ſola iſta arbore omnia obtineant incolæ, quæ unquam deſiderari poſſunt; E. G. Panem, juſcula, olera, lac, oleum, ſpiritum, vinum, acetum, ſaccharum, veſtes, domos, tecta, naves, vela, funes, fila, clavos, papyrum, vaſcula, &c. ut audacter dicere poſſim, nihil utilius humano generi pro œconomia unquam a D. T. O. conceſſum fuiſſe, quam hanc palmarum familiam.

Uſus œconomicus. 28. Seponamus reliquas palmas omnes & modo videamus Muſæ noſtræ in OECONOMIA dotes, & cur per totum orbem, ubi creſcere queat, tranſplantata ſit; pauca tradam:

α. *Domos* ſuas foliis Muſæ in inſulis Latronum tegunt, ubi nil niſi pluvia & radii ſolares arcendi.

β. Sine hiſce foliis vix perſiſtere poſſent homines in locis ardentiſſimis, quibus radios arcent *itinerantes;* ſub eis *cubant* laſſi, ne fervore ſolis comburantur.

γ. Homines qui nudi alias incedunt in CAPUL, *ſubligacula* e foliis conficiunt, quibus, quæ natura celare voluit, tegunt.

δ. Sunt

δ. Sunt & gentes in America, quæ folia pro *ſtragulis* lecto imponunt; aliæ menſam iis ſternunt; aliæ pro linteis ad menſam utuntur.

ε. Foliis *involvunt* cibaria, culinaria, ſimiliaque utenſilia omnia, ut linteis deſtitutæ, foliis Muſæ carere nequeant.

ζ. Foliis involvunt aliæ *funera* ſua, ad feralia producenda buſta.

η. Foliis pro *Charta*, præſertim bibula pro cucullis, olim uſi ſunt Turcæ, *teſte Linſchot*.

θ. Folia eorumque petiolos pro *pabulo Elephantis* exhibent.

ι. In inſula Barbados fructum pauperibus *eleemoſynarum* loco præbent.

κ. Sine hujus plantæ fructu vix commode tot *ſervos* alere poſſent Americani plurimi. Inſulæ Barbados incolæ ſingulo ſuo mancipio, ſingula ſeptimana, die ſaturni, tempore veſpertino Muſam unicam, ſi majorem, duas verò, ſi minores, concedunt, qua ſola ſe ſuſtentare debet per integram ſubſequentem ſeptimanam, & Heros ſic ab omni cibo exhibendo liber eſt.

λ. Sunt in India gentes, quæ per totam vitam vix alio cibo uſi ſunt. *Linſchot.*

Imo ex hac ſola planta tot fercula, panem, potum & opſonia habere poſſunt, ut ea ſolâ ſuſtentare ſe poſſint gentes plurimæ.

29. Introeamus itaque quam citiſſime CULINAM Indorum & videamus, quomodo cibos ſuos ex hujus fructu parant, licet nobis pauciſſimis eorum menſæ liceat adſidere. *Uſus Diæteticus.*

α. *Olera* delicatiſſima præbent folia tenella germinantia & flores cum ſale, pipere, & amomo aſſumti.

β. *Panem* e fructibus non bene maturis, ſuperque ignem aſſatis habent, licet quodammodo adſtringentem, quem alii alio modo conficiunt. γ. Pul-

Digitized by Google

γ. *Pultem* parant, cum fructum coquunt, decorticant, pinſunt, &c. ut ſit ferculum ſtomacho & palato gratum.

δ. *Ferculum* e fructu cum oryza cocto, commune eſſe fertur in *Mogol.*

ε. *Piſcibus* additur fructus, cumque iis coquitur & editur in inſulis Maldivis.

ξ. *Elixatus* in patina prius conſciſſus fructus, omni homini gratiſſimus eſt cibus.

η. *Ficuum* loco inſervit fructus longitudinaliter diſſectus & in ſole exſiccatus.

ϑ. Nigri Æthiopes optime ſciunt varia juſcula & fercula ex fructu hocce parare, gulæ magis arridentia, quam ſelectiſſima noſtra bellaria, ut invideant fere Nigris iſtis delicias has Europæi.

ι. *Crudus* fructus tanta ſuavitate excellit, ut vix alius cum illo æquiparari queat; pinguis enim eſt, bene nutriens, penetrans, ut inter bellaria a ſumto prandio primum teneat locum. Colligi vel diſſecari debet racemus ex arbore, cum flaveſcere incipit & reponi ac ſuſpendi in loco calidiuſculo, donec totus flavus fiat, deinde comedi. Non diu in Indiis durat & vix ultra vigeſimum diem conſervari poteſt.

κ. *Vinum* ex fructu, quod Couſcou vocant, conficitur in *Madagaſcar.*

λ. *Potum* in Barbados adſtringentem, ut vinum de ſacc. dictum, coquendo fructum cum aqua, parant. *Vel etiam* Pulpam fructus aqua miſcent, ad conſiſtentiam mellis ſaturant, reponunt; liquor ſubſidens a fæcibus ſupernatantibus decantatur, ſervatur in uſum, & vulgaris eſt per totam fere Americam. Potus autem hic non diu conſervari poteſt, poſt nycthemeram enim aceſcit, qui, ſi deinde in ſole ponatur, optimum erit acetum

Plura

Plura qui deſiderat, adeat itineraria Peregrinatorum, inter quos omnes excellit *Illuſtriſſ. D.* HANS SLOANE, in cujus *Hiſtoria Jamaicæ* hæc & plura collecta videbis.

30. PHYSICE in plantam noſtram inquirere non permittit inſtitutum: dicam modò quod fructus, cum pingues & dulces ſint, inteſtina & ventriculum debilitare ac emollire ſoleant: hinc ab iis, qui non adſueti ſunt hiſce comedendis, copioſe ingurgitati, colicam & tormina ſæpe cauſant: adde quod, ut omnes cibi optime nutrientes, ſerius digerantur, digeſti venerem ſtimulent; e contra, ſi non perfecte maturi aſſumantur, adſtringere ſoleant. *Uſus Phyſicus.*

31. CHEMICE principia plantæ noſtræ examinare, vetat Muſæ præſtantia, vetat in oris noſtris pretium. Si planta vulneretur, vel petiolus abſcindatur, extillat per momenta aliquot liquor aquæ inſtar limpidus, inter omnia quæ novimus adſtringentiſſimus, & culter, quo inciſa fuit planta, fuſco ſeu rubeſcente colore obducitur, quem colorem Vitriolum martis ab adſtringentibus vegetabilibus ſemper acquirit. *Uſus Chemicus.*

32. MEDICUS uſus hujus plantæ copioſior occurrit apud Authores, quam ut loci ratio omnia ea enumerare permittat; unicum vel alterum tantummodo tradam. *Uſus Medicus.*

α. *Bechicum* eximium eſſe fructum maturum teſtantur Authores; confirmant partes ejus dulces ac pingues, quæ lubricant, emolliunt, relaxantque vaſa & expectorationem promovent.

β. *Urinæ* difficultatibus, præſertim *Stranguriæ* maxime ſubvenire fertur fructus; Stranguria enim obrepit communiter a defectu muci iſtius interne oblinentis ſuperficiem veſicæ, quo abraſo acrimonia urinæ rodit ipſas fibras & nervos; unde in tali ſtatu pinguia, dulcia & diluentia maxime conferunt, quibus omnibus fructus plantæ noſtræ abundat.

γ. *Cho-*

Digitized by Google

γ. *Cholericis* & phlegmaticis commendatur fructus coctus, cum ſaccharo & melle quotidie aſſumtus.

δ. In *fluxibus* omnibus alvinis & ſanguineis conducit quam maxime ſuccus e planta ſauciata extillans, quatenus adſtringens (§. 31.) eſt, dictitante ſana ratione, confirmante Experientia Indorum.

ε. *Vertiginem* depellere radices contritas, lacteque aſſumtas, docent *Horti Malabarici* Authores.

ζ. In *Ophthalmia* racemos recentes tritos & melle aſſumtos, commendant *iidem*.

VII. LITTERARIA.

Inventor. 33. INVENTIONIS gloriam hujus plantæ plurimi *Serapioni* concedunt; veroſimile tamen videtur, quod dudum ante eum *Theophraſto* Lit. α. innotuerit, nec non deinde a *Plinio* Lit. β. propoſita fuerit, licet ab utrisque imperfecte deſcripta, nec ante Arabum Epocham per Serapionem, Avicennam &c. verè adumbrata.

α. *Theophraſtus in Hiſtor. plant.* libr. IV. cap. V.

Eſt & alia arbor, & magnitudine inſignis & ſuavitate fructus, amplitudineque mirum in modum præcellens. Hoc ſapientes indorum, qui nudi degunt, cibo utuntur. Alia, cui folium ſpecie prælongum, ſimile pennis ſtrutiorum, quæ ſuper galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorum. Alia, cui fructus longus nec rectus ſed contortus: cibo dulcis, ſed morſus in alvo, difficultateſque facit inteſtinorum. ob id Alexander ne quis manderet, interdixit. Alia, cui fructus ſimilis cornu. Sub quatuor diſtinctis eandem videtur proponere plantam.

β. *Plinius in Hiſtor. mundi* lib. XII. cap. 6.

Major alia pomo & ſuavitate præcellentior, quo ſapientes

tes indorum vivunt. Folium alas avium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duûm. Fructum cortice emittit admirabilem ſucci dulcedine, ut uno quaternos ſatiet. Arbori nomen Palæ, pomo Arienæ. Plurima eſt in Syndracis, expeditionum Alexandri termino. Eſt & alia huic ſimilis, dulcior pomo, ſed interaneorum valetudini infeſta. Edixerat Alexander, ne quis agminis ſui id pomum attingeret.

34. HISTORIÆ & traditiones tot de planta noſtra occurrunt apud peregrinatores, ut vix de ulla alia plures, quas omnes hic compilare fruſtraneum foret opus. Credunt enim multi, Muſam noſtram fuiſſe Arborem vetitam, alii Folia ficulnea, alii Dudaim, alii Phœnicem &c. de ſingulis pauca recenſebo; *Hiſtoricæ traditiones.*

A. ARBOR SCIENTIÆ BONI ET MALI *a Deo in Paradiſo protoplaſtis vetita.* Geneſ. cap. II^{do}. & III^{io}. Hanc arborem eandem cum noſtra Planta fuiſſe volunt plurimi; ita ſcribit Cardanus & alii, ita ſtatuit Peregrinatorum vulgus; idem credunt Afri, Judæi, Græci &c. Cum autem nulla ſufficientia, ubi nulla deſcriptio, argumenta adduci poſſunt, conjecturando argumentantur, dicentes: ſi fuerit planta & quidem etiamnum in mundo exiſtens, vel nota, convenientius applicari poteſt huic plantæ, quam cuidam alteri:

α. *Cum hæc Planta inter omnia vegetabilia, ſpecioſiſſima, foliorum magnitudine & nitore præ reliquis ſpectabilis ſit.*

β. *Cum ſingulare ſit hocce Vegetabile & quaſi medium inter herbas & arbores.*

γ. *Cum caulis ſquamis imbricatis tectus ſerpenti ad ſcandendum fuiſſet præ reliquis valde commodus.*

δ. *Cum fructus e cacumine Plantæ deorſum nutans, di-*

Digitized by Google

ſtet a terra per tale ſpatium, ut ab homine decerpi quidem queat, ſed nec ſine ſumma adhibita extenſione corporis.

2. *Cum fructus hic ſit magnitudine & colore maxime ſpectabilis.*

3. *Cum fructus ſit omnium ſuaviſſimus.*

4. *Cum fructus tranſverſim ſectus repræſentet crucem rubram & ſimul umbram hominis crucifixi*, forte rudimentis ſeminum ad latera loculamentorum poſitis, adſcribendam.

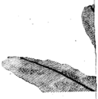
5. *Cum fructui decerpto, nullus alius ſuccedat.*

Argumenta hæc valde manca relinquo, propoſiturus unicum, quod magis ad rem faciet.

1. *Cum Arbor vetita in Paradiſo fuerit unica:* demonſtravimus in Syſtem: Natur: obſ. Nat: §. 1-4. quod unicum modò individuum utriuſque ſexus ex ſingula ſpecie plantarum in primordio creatum fuerit: illudque deinde ſeminibus mox ſeſe propagaſſe, omnino neceſſarium videtur: hacce modò unica Planta excepta, quæ per aliquod tempus ſolitaria exiſtere debuerit. vide §. 26. lit. V.

B. FICUS, CUJUS FOLIIS NUDA SUA TEXERE CORPORA PROTOPLASTI. Geneſ. III: 3. *Cumque cognoviſſent ſeſe nudos, conſuerunt folia Ficus, & fecerunt ſibi Perizomata.* Plurimi credunt, Ficum (pag. 4.) hanc fuiſſe eandem plantam, quum hujus foliis nulla aptiora pro perizomatibus haberi queant, & variæ gentes, etiam hoc tempore, iſta folia pro ſubligaculis gerant (§. 28.); quod multo probabilius videtur, quam de foliis Ficus vulgaris, ut pictores volunt.

C. UVA E TERRA CANAAN A DUOBUS VIRIS TRANSPORTATA: Numer. XIII: 23. *Pergentes uſque ad Torrentem-botri, abſcinderunt palmitem cum uva ſua, quem portaverunt in vecti duo Viri.* Uvam hanc de noſtra Muſa

Digitized by Google

[redacted] [redacted]

ſa interpretantur plurimi, cum hæc in Terra ſancta occurrat (§. 22.), nec ulla uva vitis tam magna facile ſit, ut a duobus debeat portari hominibus, ſed Muſa ſæpius tam magna in iſtis locis excreſcat.

D. DUDAIM Geneſ. cap. XXX. *quod Ruben collegerat, deditque matri ſuæ Leæ, pro quo Lea a Rachele redemit ſibi thori ſocium Jacobum per noctem*; de Muſæ baccis intellectum vult *Scheuchzerus* in phyſ. ſacr. belg. tom. 2. tab. 89. & alii.

E. ARBOREM, CUJUS FRUCTUS MILITIBUS AB ALEXANDRO FUIT PROHIBITUS. vide *Theoph. & Plin.* §. 3. *noſtra* 35. *a. B.* cum noſtra planta eandem fuiſſe conſentiunt omnes. Ratio cur prohibuit, erat, quod fructus avide & copioſe ab inadſuetis militibus devoratus excitaverit, in certis præſertim locis, colicam, tormina & diarrhœas; forte etiam quod apta magis veneri reddat quam corpora marti.

F. CIBUS SAPIENTUM INDIÆ. vide *Theoph. & Plin.* 1. *noſtra* 33. num per ſapientes iſtos intellexerint ſectam iſtam etiam hodienum ſapientem dictam apud Indos, num aliam, determinare nequeo. Scio tamen illum ſapientem eſſe, qui propriis bonis, nec mille vitæ periculis acquiſitis, contentus vivat, quique ſe non multa habentem, ſed pauci indigentem, divitem eſſe didicerit. Sapiens etiam eſt, qui ſimpliciſſimam & naturæ convenientem diætam præfert lautiſſimis venenis. Sapientes itaque ſunt Indi, etiam hoc tempore multi, qui ad Palmeta innocentiſſimos ſuos annos cum fructu palmarum ſuaviſſimo, omnique mentis ac animæ tranquillitate, ad neſtorios uſque deducunt. vide Kæmpf.

G. PHOENIX ANTIQUORUM. Quod Arabes ſub ave Phoenice (*Ave in natura alias non exiſtente*) metaphorice Palmam deſcripſerint, tam clare demonſtravit Kæmpferus,

Digitized by Google

ſperus, ut ne quidem de eo dubitare liceat; cuinam verò Palmarum ſpeciei metaphora hæc ſit adſcribenda incertum eſt; dicam modò, quod cum Muſa noſtra quam exacte coincidat, ut vix cum ulla alia melius. *Phoenix* (φοῖνιξ eſt Palma, & Palmis omni ævo annumerata fuit Muſa) *naſcitur ſolitaria* §. 26. B. *in locis terræ fervidiſſimis* §. 22. *cujus forma eſt eximia, magnitudine aquilæ*, (foliis avium pennas vel alas referentibus §. 33. α. β.), *diutiſſime vivens* §. 26. ν, *vitæ tandem pertæſa in ſummo nidum* (racemum) *conſtruens, dulciſſimis & melleis aromatibus* (florum nectare & fructuum odore) *refertum, in quo ſeſemet ipſam a calore ſolis* (venereo) *accenſam cremare ſinit, & emoritur* §. 26. β. *ut e pulvere enaſcatur Vermiculus* (ſtolo §. 26. γ.) *prioris ſubiturus vitæ periodum.*

Superſtitioſa & vana. 35. *Superſtitioſam* in America Hiſpanicam & Portugallicam gentem ridemus, quæ fructum cultro diſcindere timet, ne crux §. 34. A. ν. conſpiciatur, ſed potius dentibus & digitis dilacerat.

Nugæ ſunt & quisquiliæ Judæorum & Græcorum, qui perhibent plantam hanc ſe incurvare, ſi fructus ante maturitatem decerpitur, & ei, qui fructum legit, alapam infligere.

Vanum eſt cum Indis credere, Muſam ortam fuiſſe e *Canna ſaccharifera Colocaſiæ* inſerta.

Digitized by Google

Floreat mea Muſa per annos!

Digitized by Google

EXPLICATIO TABULÆ ÆNEÆ.

A. repræſentat racemum integrum naturali magnitudine, depictum ante explicationem florum hermaphroditorum maſculinorum.

B. exhibet figuram 6. poſt dehiſcentiam ſpathæ, cum floribus hermaph. maſculinis.

1. Folium ultimum ſpathæforme ipſius plantæ.

2. Locus, cui ſpatha prima vacua & caſſa annexa fuerit.

3. Verticillus primus florum femininorum.

4. Verticillus ſecundus florum femininorum.

5. Verticillus tertius & quartus florum femininorum.

6. Spatha ſexta cum ſequentibus incluſis, nondum expanſa, flores maſculinos continens.

7. Flos hermaphroditus femininus in ſitu naturali.

8. Flos hermaphroditus maſculinus, in ſitu naturali.

9. Stylus cum ſtigmate tranſverſaliter diſſecto.

10. Petalum explicatum.

11. Stamina & piſtilla ſeorſim exhibita, e floribus maſculinis exemta.

12. Stamen unicum e flore maſculino, exemtum, receptaculo inſertum.

Litteræ in ſingulis floribus eandem indicant partem.
a. Germen.
b. Petalum.
c. Nectarium.
d. Stamina.
e. Stylus.
f. Stigma.

33 34 3317

Digitized by Google

Digitized by Google

345

Digitized by Google

Digitized by Google

845

Digitized by Google